

HC 5A, 04-03-2019, verbintenissenrecht, wilsonbreken, vertrouwensleer, aanbod en aanvaarding

In het goederenrecht gaat het over de verhouding tussen persoon en goed. In het verbintenissenrecht gaat het over de **verhouding tussen persoon en persoon**. In het verbintenissenrecht wordt meer met open begrippen gewerkt. Het goederenrecht heeft een **gesloten systeem (art. 3:81 BW)**, het verbintenissenrecht heeft een **open systeem (art. 6:1 BW)**.

Onderdelen van het verbintenissenrecht

Verbindenissen kunnen ontstaan uit een overeenkomst (**art. 6:213 BW**), de onrechtmatige daad (**art. 6:162 BW**), zaakwaarneming (**art. 6:198 BW**), de onverschuldigde betaling (**art. 6:203 BW**) en de ongerechtvaardigde verrijking (**art. 6:212 BW**). Dit zijn de bronnen van verbintenissenrecht. De laatste vier zijn verbintenissen uit de wet.

Beginselen

In het goederenrecht spelen rechtszekerheid en vormvereisten een belangrijke rol. In het contractenrecht ligt het anders. Hier heb je juist **vormvrijheid**. Ook de **autonomie** speelt hier een rol. Overeenkomsten zijn wel **bindend**.

Autonomie/contractsvrijheid

Dit betekent dat je de vrijheid hebt om met iemand te contracteren. Hieruit vloeit ook voort dat je de vrijheid hebt om af te zien van een overeenkomst. Dit geldt niet voor alles, denk bijvoorbeeld aan openbaar vervoer en verzekeringen. Uit de contractsvrijheid wordt afgeleid dat je vrij bent om te bepalen wat er in de overeenkomst staat. De functie van het verbintenissenrecht is om ervoor te zorgen dat alles soepel verloopt. Het recht moet niet te veel obstakels creëren. Dit doet het recht door **regels van regeland recht**, dit betekent dat je ervan af kan wijken. Je kan ook besluiten om niets te regelen. Als er toch vragen opkomen of problemen ontstaan, staan hier oplossingen voor in de wet. In de loop van de 20^e eeuw zijn er wel steeds meer regels van dwingend recht bij gekomen. Deze zijn ervoor bedoeld om de zwakkere partij te beschermen. Het is begonnen met het beschermen van werknemers en huurders. Vervolgens is er een tweede golf van regels van dwingend recht gekomen, afkomstig vanuit de Europese Unie. Er zijn regels gekomen om de **consument te beschermen**. De gedachte hierachter is dat we bij het doen van zaken niet bang moeten zijn dat we te maken krijgen met andere rechtsstelsels. Er moest een minimumniveau van bescherming zijn in de gehele Europese Unie. In het **arrest Eelman/Hin** oordeelde de Hoge Raad dat je erop mag vertrouwen dat wanneer iemand normaal overkomt, je een overeenkomst kan sluiten en dat deze ook daadwerkelijk geldt. Hier gaat het om de **rechtszekerheid in combinatie met vertrouwen**. Het vertrouwen van Hin moest hier worden gerespecteerd.

Vormvrijheid/consensualisme

Consensus is voldoende voor de totstandkoming van een overeenkomst (**art. 6:217 BW**). Hieruit vloeit voort dat er **geen vormvereisten** gelden. Dit valt af te leiden uit **art. 3:37 lid 1 BW**. Als er geen specifieke vormvereisten zijn voorgeschreven, gelden er geen vormen. Als dit wel is voorgeschreven en niet in de voorgeschreven vorm zijn verricht, zijn deze overeenkomsten nietig (**art. 3:39 BW**). Het schriftelijkheidsvereiste bijvoorbeeld moet erg letterlijk genomen worden. In **art. 6:227a BW** staat dat wanneer uit de wet voortvloeit dat een overeenkomst schriftelijk tot stand moet komen, aan dat vereiste is voldaan wanneer dit langs de elektronische weg tot stand is gekomen. Het voordeel van de vormvrijheid is dat het snel gaat, het nadeel is dat als je niks vastlegt je ruzie kunt krijgen over de vraag of er een overeenkomst is en wat hierin is geregeld. In **art. 7:2 lid 1** staat dat als je als particulier een huis koopt met de bedoeling hierin te gaan wonen, deze overeenkomst schriftelijk moet worden vastgelegd. De gedachte hierachter is dat mensen bewust zijn van wat ze doen.

Bindende kracht van overeenkomsten

Dit is evident, echter heb je tegenwoordig zogenoemde afkoelingsperiodes. In deze periodes kan je overeenkomsten ontbinden, zonder dat hier gevolgen aan zitten.

Hoe sluit je een overeenkomst?

Een overeenkomst wordt gesloten door **aanbod een aanvaarding (art. 6:217 BW)**. Hier zijn wel uitzonderingen op, deze bijzondere regels staan bijvoorbeeld in **art. 6:160 lid 2 BW** en **art. 7:175 lid 2 BW**. De **uitleg** van overeenkomsten is in de praktijk ook van groot belang.

Casus voorbeelden

Je bent in de supermarkt, pakt een product en legt dit in je karretje. Wanneer heb je een koopovereenkomst gesloten met de supermarkt? Hier zijn 3 mogelijke momenten voor: wanneer je het in je karretje legt, wanneer je het op de band legt en wanneer je ermee instemt om te betalen. Je kan zeggen dat wanneer je iets uit een schap pakt er sprake is van levering. In **art. 6:173 BW** staat dat de bezitter van een roerende zaak risico-aansprakelijk is. Het is dus van belang om te bepalen wanneer je eigenaar wordt van een zaak. De gedachte is dat de overeenkomst tot stand komt op het moment van betalen.

Er waren mensen die een koopovereenkomst hadden gesloten voor het kopen van 214 kisten 'haakjöringsköd'. Het was de bedoeling dat dit walvisvlees zou zijn, maar het bleek haaienvlees te zijn. Het woord 'haakjöringsköd' betekent haaienvlees en stond in de overeenkomst. Echter bleek uit de feiten dat beide partijen walvisvlees hadden bedoeld. Je hebt de overeenkomst en het contract. Het contract heeft met name een bewijsfunctie, maar uiteindelijk gaat het om **wat partijen bedoeld hebben bij het sluiten van de overeenkomst**.

'Suikeroom' is een oude Amerikaanse uitspraak. De oom had tegen zijn 15-jarige neef gezegd dat wanneer hij tot zijn 18^e niet zou roken en drinken hij 1000 dollar zou krijgen. De neef had zich naar eigen zeggen gehouden aan de overeenkomst. De oom zei echter dat het niet de bedoeling was dat hier een overeenkomst werd gesloten. De rechter zei dat er niet vaststond dat de oom de wil had om een overeenkomst tot stand te brengen. **Art. 3:33 BW** zegt dat een rechtshandeling een op rechtsgevolg gerichte wil vereist die zich door een verklaring heeft geopenbaard. Aanbod en aanvaarding zijn rechtshandelingen. Was dat wat de oom had gezegd daadwerkelijk een aanbod? Rechters zijn een beetje huiverig om sociale afspraken als een overeenkomst te kwalificeren.

De Russische vriendin ging over een man die een buitenechtelijke relatie had met een Russische vrouw. De vrouw meldde zich bij de weduwe van de man. Ze zei dat zij met de man een overeenkomst had gesloten dat hij een woning voor haar op Kreta zou kopen. Ze eiste nu van de weduwe dat die nu als erfgenaam deze woning zou kopen. Stel dat vaststaat dat de man dit had gezegd, was er dan sprake van een op rechtsgevolg gerichte wil? Dit hangt ook van de context en het feit of er al stappen waren gezet om dit huis te kopen. **Art. 6:227 BW** zegt dat een verbintenis die partijen op zich nemen **bepaalbaar** moeten zijn. In dit geval was het niet voldoende bepaald. Het was niet duidelijk om wat voor soort huis het ging.

In 'Gulle vriendin' was er een vrouw die een relatie had met een man. In een korte tijd had de vrouw meer dan 10.000 euro overgemaakt aan de man. De relatie liep stuk en de man wilde haar geld terug hebben. Bij de eerste overboeking stond niks, bij de tweede en derde het woord 'lening'. De bewijslast dat er sprake was van een overeenkomst die rustte op een geldlening ligt bij de vrouw. De rechter oordeelde dat er inderdaad sprake was van een lening, bij zowel de eerste als de tweede en derde.

Wat kan er misgaan?

Er zijn wilsontbreken en wilsgebreken. Bij **wilsontbreken** is er discrepantie tussen wil en verklaring. Bij **wilsgebreken** wordt de wil gebrekkig gevormd door een externe oorzaak. Wanneer er sprake is van wilsontbreken komt in beginsel geen overeenkomst tot stand. Er is echter wel een uitzondering wanneer de andere partij zich kan beroepen op het vertrouwensbeginsel (**art. 3:35 BW**).

Geopenbaarde wil (art. 3:33 BW)

Het moment van totstandkoming is het moment dat de aanvaarding de aanbieder bereikt. Ontvangen wil niet zeggen gelezen. Het moment dat de brief op de deurmat valt is het moment dat de overeenkomst tot stand komt (**art. 3:37 lid 3 BW**).

Arrest Bunde-Erckens

Aan het woord belastingschade hadden Erckens en de gemeente Bunde een andere betekenis gegeven. De Hoge Raad zegt dat het bestaan en de inhoud van een overeenkomst worden bepaald door datgene wat uit **verklaringen en gedragingen** van beide partijen redelijkerwijs mocht worden afgeleid. In dit geval was er volgens de Hoge Raad geen overeenkomst tot stand gekomen, omdat er geen sprake is van **wilsovereenstemming**.

Vertrouwensbeginsel

Art. 3:35 BW bevat twee vereisten:

- Vertrouwde degene tot wie verklaring was gericht?
- Mocht hij vertrouwen?

Dit artikel **repareert alleen wilsontbreken** bij een gerechtvaardigd vertrouwen. Dit artikel geeft een bevoegdheid. Je kan je beroepen op gerechtvaardigd vertrouwen, maar dit hoeft niet.

Hajziani/Van Woerden: er werd een verklaring voorgelegd aan iemand die niet goed Nederlands kan. Iemand dacht dat hij tekende voor vakantiegeld, echter er werd getekend voor de beëindiging van een contract.

Westhoff/Spronsen: Westhoff komt niet meer opdagen op zijn werk en Spronsen gaat uit van de eenzijdige beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Mocht Spronsen het dienstverband als geëindigd beschouwen? De Hoge Raad zegt dat Spronsen erop mocht vertrouwen dat Westhoff ontslag wilde nemen. Hierbij wordt er gewicht toegekend aan het feit dat hij drie dagen niet op zijn werk verscheen. Het kan wel onaanvaardbaar zijn als de werkgever de werknemer aan deze verklaring houdt wanneer de werkgever hier geen nadeel aan ondervindt (**art. 6:2 lid 2 BW**). **Redelijkheid en billijkheid** kunnen dit beroep op gerechtvaardigd vertrouwen dus opzijzetten.

Kamerman/Aro Lease: De Hoge Raad zegt hier dat wanneer iemand zijn handtekening is vervalst, hij zich kan beroepen op de vervalsing van de handtekening. Dit kan ook wanneer degene tot wie de verklaring is gericht redelijkerwijs mocht aannemen dat de handtekening echt was. Er kan hier dus geen beroep worden gedaan op de goede trouw.

HC 5B, 06-03-2019, wilsgebreken, handelingsonbekwaamheid, strijd met de wet, openbare orde, goede zeden

Wilsgebreken

Bij wilsgebreken wordt de wil door een externe omstandigheid gevormd. Er is geen sprake van discrepantie tussen wil en verklaring. Er zijn vier wilsgebreken:

- Bedrog (**art. 3:44 lid 3 BW**)
- Bedreiging (**art. 3:44 lid 2 BW**)
- Misbruik van omstandigheden (**art. 3:44 lid 4 BW**)
- Dwaling (**art. 6:228 BW**)

Als je een wilsgebrek inroept, vernietig je de rechtshandeling. Dwaling en bedrog liggen enigszins in elkaars verlengde. Dit is hetzelfde bij misbruik van omstandigheden en bedreiging. Als je bewust iets verzwijgt gaat het om bedrog, als het niet bewust is gegaan, gaat het om dwaling. Bedrog valt in de praktijk moeilijk aan te tonen. Je stelt in de praktijk dat er primair sprake is van bedrog en subsidiair van dwaling.

Handelingsonbevoegdheid

Handelingsonbevoegdheid moet niet worden verward met handelingsonbekwaamheid. Handelingsonbevoegdheid wil zeggen dat bepaalde personen onbevoegd zijn om bepaalde rechtshandelingen te verrichten tegenover bepaalde objecten. Het gaat dus over de positie van bepaalde mensen tegenover bepaalde zaken.

Nietig vs. vernietigbaar

Nietigheid is iets wat je alleen maar hoeft constateren, je hoeft niet iets speciaals te doen om ervoor te zorgen dat de nietigheid ontstaat. Bij vernietigbaarheden moet je wel wat doen, dan moet je de overeenkomst vernietigen. Dit is een rechtshandeling.

Inroepen wilsgebrek

Er zijn twee manieren om een wilsgebrek in te roepen. Dit kan buitengerechtelijk en via de rechter (**art. 3:49 BW**). Buitengerechtelijk kan op elke manier, er is namelijk sprake van vormvrijheid (**art. 3:37 lid 1 BW**). Alleen de verklaring op wie het is gericht moet diegene hebben bereikt.

Gevolgen vernietiging

V verkoopt en levert een auto aan K op 1 maart. De overeenkomst wordt vernietigd door K op 10 maart, wegens dwaling (**art. 6:228 BW**). Vernietiging heeft **terugwerkende kracht** (**art. 3:53 lid 1**). De titel heeft juridisch gesproken nooit bestaan. De eigendom is hier dus nooit overgegaan. Op het moment dat de koper de koopovereenkomst vernietigt is de koper nooit eigenaar geweest. De eigendom van de auto heeft het vermogen van de verkoper nooit verlaten. Ontbinding daarentegen heeft geen terugwerkende kracht. Bij ontbinding zijn partijen verplicht om de verrichte prestaties terug te draaien.

Misbruik van omstandigheden

S en D hebben een bedrijf, maar ze krijgen ruzie. Er wordt geschikt voor een bepaald bedrag door middel van een vaststellingsovereenkomst. S verkoopt hier zijn aandelen aan B. Later vordert S vernietiging **ex. art. 3:44 lid 4 BW**. De Hoge Raad zegt in deze casus dat **nadeel niet vereist** is, maar dat wel is vereist dat de overeenkomst niet of niet op dezelfde voorwaarden zou zijn gesloten.

Art. 3:44 lid 5: ‘‘Indien een verklaring is tot stand gekomen door bedreiging, bedrog of misbruik van omstandigheden van de zijde van iemand die geen partij bij de rechtshandeling is, kan op dit gebrek geen beroep worden gedaan jegens een wederpartij die geen reden had het bestaan ervan te veronderstellen.’’ Als de wederpartij op de hoogte was van het gedrag van de derde kan je op grond van bedrog/bedreiging/misbruik van omstandigheden de overeenkomst vernietigen, als dit niet zo is kan dit niet.

Dwaling (art. 6:228 BW)

Bij dwaling is er een afwezigheid van de juiste voorstelling van zaken. De vraag is of de dwaling voor de rekening van de verkoper komt. Het is relevant wat partijen tegen elkaar hebben gezegd, hoe over iets is gesproken. Wanneer kan er geen beroep op dwaling worden gedaan? Bijvoorbeeld als je een televisie koopt en erachter komt dat de televisie ergens anders goedkoper gekocht had kunnen worden. Ook een verkeerde voorstelling van persoon kan onder dwaling vallen.

Vragen die je aan jezelf zou moeten stellen bij dwaling zijn bijvoorbeeld de volgende:

- Waren partijen deskundig of was slechts een van hen dat?
- Was de eigenschap zichtbaar?
- Wat diende verkoper van bedoelingen koper te weten?

Er zijn een aantal vereisten om een beroep op dwaling te kunnen laten slagen. De positieve vereisten staan in lid 1:

- Afwezigheid van een juiste voorstelling van zaken
- Causaal verband tussen de dwaling en het sluiten van de overeenkomst
- Kenbaarheid van essentiële eigenschap: voor de wederpartij moest duidelijk zijn dat de omstandigheden waarover gedwaald werd van doorslaggevende betekenis waren.
- Een van de drie dwalingsgevallen van lid 1

De negatieve vereisten worden genoemd in lid 2:

- Er mag geen sprake zijn van een uitsluitend toekomstige omstandigheid
- Het dient niet voor rekening van de dwalende te blijven op grond van verkeersopvattingen

Er zijn drie soorten dwaling, namelijk de volgende:

Art. 6:228 lid 1 sub a: ‘‘indien de dwaling is te wijten aan een **inlichting van de wederpartij**, tenzij deze mocht aannemen dat de overeenkomst ook zonder deze inlichting zou worden gesloten.’’ Het is hier niet van belang of de mededeling te goeder trouw is gedaan. Voorbeeld: Koper wil een bedrijf beginnen en heeft een verkeerd beeld over de fabricagekosten. Deze zijn een stuk hoger dan dat de verkoper heeft gezegd. De koper wil dan van de overeenkomst af. De Hoge Raad zegt hier dat wanneer je onderhandelt over een overeenkomst op beide partijen de verplichting rust om te voorkomen dat er een onjuiste voorstelling van zaken ontstaat. In beginsel is het toegestaan om af te gaan op mededelingen van de wederpartij.

Arrest Booy/Wisman: Wisman koopt een kraanwagen van Booy om in havens te kunnen gebruiken. Booy had Wisman gezegd dat hij een kentekenbewijs kon krijgen, dit bleek niet te kloppen. Kan Wisman de overeenkomst vernietigen wegens dwaling? De Hoge Raad zegt hier dat de onderzoeksplicht niet zo ver gaat dat men niet kan vertrouwen op mededelingen van de wederpartij. Hierbij speelde ook een rol dat Booy een professionele handelaar was.

Art. 6:228 lid 1 sub b: ‘‘indien de wederpartij in verband met hetgeen zij omtrent de dwaling wist of behoorde te weten, de dwalende had behoren in te lichten.’’

Arrest Van der Beek/Van Dartel: Van Dartel verkoopt zijn huis aan Van der Beek, terwijl Van Dartel wist dat de gemeente had gedreigd de woning te vorderen. Van Dartel deelt dit niet mee aan Van der Beek en de gemeente vordert vervolgens de woning. De Hoge Raad zegt hierover dat het bewust achterlaten van mededelingen die voor de wederpartij essentieel waren, bedrog vormt. Als van Dartel mededelingsplicht had jegens Van der Beek kan zij een beroep op dwaling niet afweren met een beroep op de onderzoeksplicht van Van der Beek. Een **mededelingsplicht gaat dus voor een onderzoeksplicht**. Bij dwaling komt het er soms op neer dat je moet kiezen of je de ‘lakse’ partij beschermt of dat je de ‘slechte’ partij beschermt. De Hoge Raad neigt ertoe om de ‘lakse’ mensen te beschermen en de ‘slechte’ via het leerstuk van de dwaling te corrigeren.

Nog een voorbeeld: tijdens een sollicitatiegesprek geeft een werkgever aan dat het essentieel is dat ze tijdens de zomermaanden continue aanwezig is. De werknemer zegt dit te begrijpen. Acht dagen na het in diensttreden meldt de werknemer dat ze zwanger is. De werkgever vernietigt de overeenkomst op grond van dwaling. De kantonrechter was het hier met de werkgever eens.

Art. 6:228 lid 1 sub c: “indien de wederpartij bij het sluiten van de overeenkomst van dezelfde onjuiste veronderstelling als de dwalende is uitgegaan, tenzij zij ook bij een juiste voorstelling van zaken niet had behoeven te begrijpen dat de dwalende daardoor van het sluiten van de overeenkomst zou worden afgehouden.” Bij deze vorm van dwaling gaan beide partijen bij het sluiten van de overeenkomst uit van dezelfde onjuiste voorstelling van zaken.

Art. 6:228 lid 2 noemt een aantal negatieve vereisten. Zo kan een beroep op dwaling niet gedaan worden wanneer het een **uitsluitend toekomstige omstandigheid** betreft. Voorbeeld: de gemeenteraad besluit een groentemarkt te vestigen bij een café. Driessen koopt dit café, vervolgens draait de gemeenteraad het besluit terug. Driessen kan hier niet vernietigen wegens dwaling. Het gaat namelijk slecht om een uitsluitend toekomstige omstandigheid.

Vernietiging bij dwaling

Als je vernietigt als koper ben je de eigendom kwijt van de zaak en moet je nog maar zien dat je de koopprijs terugkrijgt. Dit kan lastig zijn als de wederpartij het geld inmiddels alweer heeft uitgegeven. Het is verstandig om eerst te kijken naar de solvabiliteit van de wederpartij voordat je overgaat tot vernietiging.

Handelingsonbekwaamheid

Er zijn twee categorieën handelingsonbekwamen, dit zijn **de minderjarigen (art. 1:234 BW)** en de **onder curatele gestelden (art. 1:381 BW)**. Het rechtsgevolg is volgens **art. 3:32 lid 2** dat een meerzijdige rechtshandeling vernietigbaar is en een eenzijdige rechtshandeling nietig is. Belangrijk is dat hier **geen bescherming volgens art. 3:35** geldt.

Nietigheid (art. 3:40 BW)

Je moet hier onderscheid maken tussen drie aspecten van de rechtshandeling:

- Het verrichten van de rechtshandeling
- De inhoud, de prestaties waartoe zij verplicht
- De strekking van de rechtshandeling (gevolgen en motieven)

Als er sprake is van strijd met een wettelijke bepaling moet je je de vraag stellen wat de wet verbiedt. Verbiedt de wet het verrichten van de rechtshandeling dan zit je in lid 2, als het gaat om de inhoud of de strekking dan zit je in lid 1.